

Almanach

För Året

Efter vår Frässares CHRISTEG Födelse,

1785.

Till LUNDS Horizont,

Eller 55 grad. 42 min. Pol-högd, vch $17\frac{2}{3}$ tids
min. Meridian - skillnad Wäster om Upsala
Observatoriuin.

Efter Kungl. Maj:ts Nådigste
Stadgande, utgifwen
af Dessa Wetenskaps-Academie.

STOCKHOLM,

Tryckt hos JOHAN A. CARLBOHM.

Eemplaret säljes hufvudt och skuret för i Gilling.

Af Auctoren till Nya Swenska Ekonomista
Dictionären.

Om Potates eller Jordpåron.

Av alla planteringar är ingen mer angelägen än mer nyttig och nödvändig både för mänsklig och kreatur, än Jordpåron eller så kallad Potates plantering. Om den med alstrar idades, hade folket säker utväg emot hungersnöd hårda år. Aldrig skulle sådan nöd och jämmeförspörjas, som vi nyligen fått förfara.

Hvar och en rättkassens Landtman, ber vi så mycket mer omtänkt, att åtminstone på någodel af sin jord plantera Jordpåron, som den härliga rotväxt trifwes och ibnar sig rikligt äfven i mager jord. Den är under våxan ikke utsatt för så många olyckliga tillfälligheter som Såden. Den fordrar mindre arbete hänbärgrning och tillredning för föda. Den tjänstet mästa till samma behof, och är en äfvens helsosam spis som Såden.

Äingen iplantering är lättare och mer giswande. På en sandmo; en torr skogsjord, en grusbacke, där ingen såd gärna trifwes, komma Jordpåron till bästa växt, när hvor planta får någon hjelp af gödsel, eller af spänjord, eller annan god jordblandning till beträffning. Sandjord är Jordpårons rätta jordmon. I lös och något djup matjord, eller bestående af svartmylla allena, kunna de planteras utan gödning. Högländ, och hälst emot söder belägen jordmon, är i synnerhet lämplig. En styf, hård eller seg lera är för Jordpåron otjänlig, äfven mycket sidlänt mark, om icke vatnet förut därifrån blifvit behövigen afledt. Mycket god och fet jord, gisver frödig växt oswan, men desto sparsamare under jorden.

Sag känner ingen växt, som är fördelaktigare och mer ibnar inbordan, när behövigen dermed umgås. Vid ett annat tillfälle fall detta tydlichen bewisas. Utfullige beskrifningar, redan utkomne, omtala widlyftigt, huru Jordpåron ibra planteras på större jordstycken. Det simplaste sättet, är, att en person för med trädståck några tums djupa färor, till en halv aln imellan hvardera;

en annan följer tätt efter med Jordpåron, hvore
af ett lägges i färان, ungefär en half aln im-
ilan hvart Jordpåron, den tredje personen följer
straxt derpå med en fratta och myllar igen sann.

Efter detta planteringssätt, gifwa 120 quadrat-
alnar jord, eller en liten jordlapp af 11 alnar
på hvor kant, bwer en hel tunna Jordpåron.
Det will säga så mycket: att 480 så små Jord-
påron, som rymmas i en kappe, eller trettionde
två-delen af en tunna, gifwa af stora Jord-
påron en tunna, och utom des en hel hop sand
och till nästa års plantering duglige.

En lika fördelaktig afförmst kan wyrnas, om
man upgrävwer ett lika stort stycke jord, som
sagdt är, krattar och indelar detta jordstycke i
sångar, wid paß 2 alnar breda och 12 alnar
långa, 4 snör=slag på hvor sång; och gér sedan
med en wanlig planter=släck några tums hål,
en half aln imellan hwardera, i förbund
hwarefter släppes ett litet Jordpåron i hvar-
hål, och slutligen fyllas hålen med frattan i
sången jämnas.

Om grodden, när den hunnit till 6 tum ofwan
jord, kuras som en hwitkåls=planta, så att hiesel-
wa själken väl kringfylles med jord, så fördub-
blas afförmsten. Man får då hämta en långt
rikare fördt af Jordpåron.

På någre ställen i Ntet är med framgång för-
sikt, att på oländig mark lägga Jordpåron på
hieselwa gräswallen, med litet god mull eller gdd-
sel för hvor rot, och bwerhöfdes sedan med torf
samt jord, hämtad ur diken, hvarmed samma
mark tätt genomfäres. Jag wet den, som på
en utdikad och tillredd mösa, planterade Jord-
påron, och lade till hvorje, en slev god boskaps-
gödsel, samt vältade möstorförder bwer. Hän-
sigt efter detta utsåde, som var en kappe, up-
hämta 9 fherdingar stora Jordpåron.

En fattig Corpare, som har vid sin koja, en
oduglig sandmo, kan, sedan han skaffat sig en
hög af spänjord och hvorjehanda förrutnade vær-
ter, upkasta ett spadtag sand, lägga ett Jordpåron
i gropen, och ett spadtag af nyfnamde jord-
blandning där ofwan uppå och dermed fortvara.

Den

Den fördel han winner igenom detta försök, sal
säkert uppmuntra honom att vidare fortvara.

De som endast hafwa en liten kältpappa, kunde
plantera kålen på 5 qvarters afstånd, och en rad
Jordpåron imellan hvor rad kålplantor.

Nånsning är åfwen så nödig för denna som
förrandra planteringars trefnad — Jordpåron
utplanteras om våren när kålen är ur jorden.
De sörre funna skäras i bitar. De som är si-
snå som nötter, planteras 2 eller 3 på et ställe.
Bärningen sker utan svårighet. Om hösten, si-
snart frost förmärkes, upptagas de wid torrt in-
der. De utbredas då genast i torrt och ljust
rum att torrfas några dagar.

Allt förwara dem öfwer wintren emot frost,
hvarföre de bbra noga waktas, funna de leggas
i tumor och lärar, och sättas i god, ej fullig
källare; åfwen i en torr jord- eller sandgrop med
en half alns djup betäckning af sand. Man
borde efter omständigheterna hafwa flere sådane
gropar, att alla Jordpåron ur hvarje grop på
en gång upphämtas,

Blåden funna, medan de äro spåda, nyttjas i
Grönkål, ejest funna de om hösten affäras in-
nan frostnätter infalla, bindas i knippor, torrfas
och sedan nyttjas wid Fårens utfodring och i sorp-
ning åt kor.

Jordpåron hafwa en närande kraft, lika med
bröd och ärter. Kokte och skalade, funna de strax
åtas utan ringaste tilsats. De funna stekas som
rofwor och äro ganska smaklige. De funna an-
vändas med lika förmån nästan till allt hwartill
man använder Säd. Man kan nyttja Jord-
påron i stället fdr bröd, till fisk, till kött, o. s. v.
Alle hemtande kreatur funna lätt vänjas till Jord-
påron. Jag har sett hästar åta dem. Kor gif-
wa håraf mycken och god mjölk. Drar blifva
med tillsats af Jordpåron snarast gddde. Om
Swin gddas med kokte och i warmt vatten sönder-
framade Jordpåron, blifva de inom 3 weckor
fetare, än af såd och mjölk, inom 6 weckor —
Widlyftigheten förbjuder att här utsföra all den
stora nyta som denna wälsignade wärt tillfyn-
dar en hushållare. Hinseligt wäre, att wäre
Jordbrukare med alstrar ville beslita sig härom.

En

En liten täppa som frambringar några kappar
Årter, skulle genom Jordpårons plantering gifwa
ågaren flere tunnor af denna förträffliga rot-
värt. Et stycke land af 3 kappar Rågs utsida,
gifwer högst en tunna Såd; planteras Jord-
påron, funna ånda till 20 tunnor
håraf winnas.

Posse